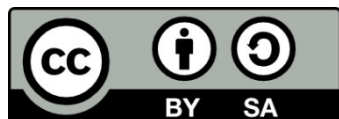

Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων.

Ενότητα 9: Η Αλεξανδρινή Θεολογία. Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, Ωριγένης,
Δίδυμος ο Αλεξανδρεύς

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η Αλεξανδρινή Θεολογία: Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, Ωριγένης, Δίδυμος ο Αλεξανδρεύς

Το υπόβαθρο της χριστιανικής Αλεξανδρείας

- ❑ Αλεξανδρινή παράδοση 2^{ου} αι. (*Επιστολή Βαρνάβα*)
- ❑ Θεολογική Σχολή Αλεξανδρείας
 - Εκκλησιαστικοποιείται το 231
 - Πηγές θεολογήσεως
 - ✓ Γραπτή & άγραφη παράδοση
 - ✓ Ελληνική φιλοσοφική σκέψη (κυρίως ο Πλάτων, όχι οι Επικούρειοι)
- ❑ Η μόνη αληθινή πραγματικότητα είναι ο πνευματικός κόσμος

Κλήμης Αλεξανδρέας (150-215)

- ❑ Αθηναίος φιλόσοφος με άριστη κλασική παιδεία
- ❑ ως χριστιανός, μαθητής του Πάνταινου
- ❑ Στην Καισάρεια της Καππαδοκίας κατά το διωγμό του Σεβήρου (202 μ.Χ.)
- ❑ Πρόγραμμα τριμερούς διδασκαλίας:
 - Προτρεπτικός
 - Παιδαγωγός
 - διδάσκαλος

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Έργα [1]

□ Γνωρίσματα των συγγραμμάτων του:

- Άριστη γνώση της αρχαίας γραμματείας (ποίησης, ιστοριογραφίας, φιλοσοφίας), της Αγίας Γραφής και της εκκλησιαστικής παράδοσης
- Ύφος επηρεασμένο από την Αγία Γραφή
- Ισχυρή επιχειρηματολογία
- Ρέων λόγος, καλλιεπής, πλούσιος σε εικόνες
- Καρπός προφορικής διδασκαλίας

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Έργα [2]

□ Προτρεπτικός

- Ένα από τα λαμπρότερα μνημεία της χριστ. γραμματείας
- Παρουσίαση της χριστιανικής πίστης με στόχο την προσέλκυση των ειδωλολατρών
- Νέο άσμα Χριστού – μυθικά άσματα Ελλήνων
- Περιγραφή των χριστιανικών μυστηρίων

Κλήμης Αλεξανδρεὺς – Ἔργα [3]

□ Παιδαγωγός

- Παρουσίαση των κανόνων της χριστιανικής ηθικής
- Ο Χριστός το αιώνιο πρότυπο παιδαγωγού (σε 3 βιβλία)
- Ὕμνος των παιδων:

*Βασιλεῦ ἁγίων / λόγε πανδαμάτωρ Πατρός ὑψίστου / σοφίας
πρῦτανι... Ἡγοῦ βασιλεῦ / παιδων ἀνεπάφων... ψάλλομεν ὁμοῦ /
θεόν εἰρήνης.*

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Έργα [4]

- *Στρωματείς (Κατά την αληθή φιλοσοφίαν γνωστικών υπομνημάτων στρωματείς)*
 - Σύγγραμμα το οποίο δεν είχε γραφεί: πρώτη ταξινόμηση υλικού διδασκαλίας (7 βιβλία)
 - Τάση αποδείξεως ότι ο Χριστιανισμός είναι η αληθινή φιλοσοφία και η αληθής γνώση
 - Περιεχόμενα: σημασία της ελλ. φιλοσοφίας για τη χριστ. Σκέψη – σχέση πίστης και γνώσης, γάμος, μαρτύριο, ο αληθής γνωστικός

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Έργα [5]

- Τίς ο σωζόμενος πλούσιος
 - Αξιολόγηση του πλούτου
 - Το χρήμα είναι κάτι το ηθικώς αδιάφορο – ο τρόπος χρήσεώς του υπηρετεί τη δικαιοσύνη ή την αδικία
 - Σχετίζεται με τον δισταγμό πλουσίων κατοίκων της Αλεξάνδρειας να προσχωρήσουν στη χριστιανική πίστη

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Θεολογία [1]

- ❑ Ο πρώτος μεγάλος Χριστιανός ανθρωπιστής
- ❑ Έφερε σε επαφή τον Ελληνισμό με το Χριστιανισμό
- ❑ Η χριστιανική παράδοση ένα συνεχόμενο ρεύμα
- ❑ Διμερής: η διδασκαλία (φανερό τμήμα) – η καθαυτό παράδοση (μυστική)
- ❑ Ερμηνεία της Γραφής δια της Γραφής

Κλήμης Αλεξανδρεύς – Θεολογία [2]

- ❑ Δεν περιφρονεί τα εγκόσμια, αλλά τα αναγάγει στη σχέση του ανθρώπου με το Θεό
- ❑ Μαρτύριο αίματος και αναίμακτο
- ❑ 3 βαθμίδες πνευματικής ζωής:
 - Πίστη (ηθικές εντολές – κάθαρση)
 - Γνώση (εντονότερη πνευματική προσπάθεια)
 - Εποπτεία
- ❑ Απουσία «Θεολογίας»:
 - φιλοσοφική θεώρηση (άγνωστο & απρόσιτο ον)
 - θρησκευτική θεώρηση (δημιουργός)

Ωριγένης (185–254) [1]

- ❑ Μία από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες του Χριστιανισμού
- ❑ Γιος του χριστιανού μάρτυρα Λεωνίδα (*ἔπεχε μή δι' ἡμᾶς ἄλλο τι φρονήσης*)
- ❑ Διδάσκαλος - διευθυντής της Κατηχητικής Σχολής της Αλεξάνδρειας (*οἶον τὸν λόγον τοιόνδε τὸν τρόπον... ἐπεδείκνυτο*)
- ❑ Μαθητής του φιλοσόφου Αμμώνιου Σακκά

Ωριγένης (185–254) [2]

- ❑ Οργάνωσε φιλοσοφικοθεολογική σχολή
- ❑ Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στην Παλαιστίνη – απομάκρυνση από την Αλεξάνδρεια
- ❑ Ιδρυτής Σχολής στην Καισάρεια της Παλαιστίνης (231/2)
- ❑ Ο πολυγραφότερος συγγραφέας όλων των αιώνων
 - Άριστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, της αρχαίας γραμματείας, της φιλοσοφίας, της Γραφής και της εκκλησιαστικής παράδοσης

Ωριγένης – Έργα [1]

- ❑ Έγραψε μέσω μαθητών του ή στενογράφων μετά την ηλικία των 33 ετών
- ❑ Παραγγελιοδότης ο Αμβρόσιος
- ❑ *Εξαπλά*
 - Η πρώτη κριτική έκδοση της Παλαιάς Διαθήκης (Ο΄-εβραϊκό πρωτότυπο-μεταφράσεις)
- ❑ *Ερμήνευσε το σύνολο της Γραφής με Σχόλια, Ομιλίες και εκτενή Υπομνήματα*

Ωριγένης – Έργα [2]

□ Κατά Κέλσου

- Αντιμετωπίζει τον *Αληθή Λόγο* (178) του φιλοσόφου Κέλσου, το πρώτο συστηματικό αντιχριστιανικό κείμενο
- Θέματα: η θεότητα του Χριστού από τις προφητείες, τα θαύματα και τις ενέργειες του Αγ. Πνεύματος
- Το έργο του Κέλσου γνωστό μέσα από την κατά πόδα αναίρεσή του από τον Ωριγένη

Ωριγένης – Έργα [3]

□ *Περί Αρχών*

- Το κυριότερο έργο του σε μορφή σημειώσεων (περί των στοιχειωδών δογμάτων)
- Ολοκληρωμένο σύστημα χριστιανικής θεολογίας
- 4 Βιβλία: Περί Θεού, περί δημιουργίας, ενανθρωπήσεως, επιφοιτήσεως του Αγ. Πνεύματος, Αναστάσεως, αυτεξουσίου, περί θεοπνευστίας της Γραφής

Ωριγένης – Θεολογία [1]

□ Πηγές: φιλοσοφία – Γραφή - Παράδοση

- Η Αγ.Γραφή ενωμένη με την Εκκλησία, πρώτο μέρος της Παραδόσεως
- Τριπλά νοήματα των κειμένων: ιστορικά – ηθικά - πνευματικά
- Εισαγωγή των όρων «φύσις», «υπόστασις», «ουσία», «ομοούσιος», «θεάνθρωπος»
- Δεν προσεγγίζει τον Θεό με αρνητικό-αποφατικό τρόπο, όπως ο Κλήμης

Ωριγένης – Θεολογία [2]

- Πρόσωπα Αγ. Τριάδος: «Υποκείμενα» - «Υποστάσεις»
 - Οι τρεις Θείες Υποστάσεις έχουν κοινή ουσία, επομένως είναι «ομοούσιοι».
 - Τριπλά νοήματα των κειμένων: ιστορικά – ηθικά - πνευματικά
 - Τρεις βαθμίδες στον πνευματικό βίο: πίστη – γνώση – σοφία
 - Τρεις πνευματικές δυνάμεις: πράξη – θεωρία - θεολογία

Δίδυμος ο Αλεξανδρέας (313-398) [1]

- ❑ Δίδυμος ο Τυφλός - «ο βλέπων»
- ❑ Διευθυντής της Θεολογικής Σχολής Αλεξανδρείας επί Μ. Αθανασίου
- ❑ Μιμητής του Ωριγένη (προσευχή – διδαχή – συγγραφή)
- ❑ Συστηματικός ερμηνευτής της Γραφής
- ❑ Το έργο του σώθηκε εν μέρει

Δίδυμος ο Αλεξανδρέας - Έργα

- ❑ Τα περισσότερα έργα του διακρίνονται για έλλειψη μεθόδου, ξηρό ύφος και λεπτομερειακές αναλύσεις
- ❑ Έργα:
 - ❑ Περί Τριάδος (το κυριότερο δογματικό έργο του)
 - ❑ Περί Αγίου Πνεύματος (περί μη κτιστότητας του Αγίου Πνεύματος)
 - ❑ Κατά Μανιχαίων
 - ❑ Ερμηνευτικά υπομνήματα στην ΠΔ (ακολουθεί την ερμηνευτική μέθοδο του Ωριγένη)

Δίδυμος ο Αλεξανδρέας - Θεολογία

- ❑ Αγωνίστηκε επίμονα για την καθιέρωση του όρου «Ομοούσιος»
- ❑ Ο Θεός ταυτοχρόνως τριαδικός και ενιαίος
- ❑ «Προκατήρξατο γάρ εὐδοκήσας ὁ Πατήρ, ἐδημιούργησε ὁ Μονογενής, ἠγίασε δέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ»
- ❑ Ὑποστατικές σχέσεις των Προσώπων της Αγ. Τριάδος
 - *«Μία Οὐσία, Τρεῖς Ὑποστάσεις»*
- ❑ Συνδετικός κρίκος μεταξύ Μ. Αθανασίου Καππαδοκῶν

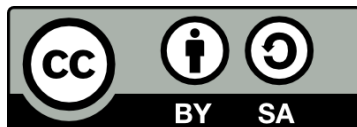
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων. Η Αλεξανδρινή Θεολογία. Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, Ωριγένης, Δίδυμος ο Αλεξανδρεύς». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS224/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

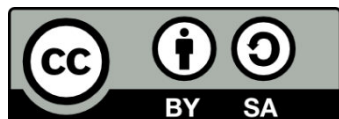
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

